

ПРАВНИ СТАВ

Ако послодавац није утврдио општим актом услове и критеријуме за превоз запослених од места становања до посла, право на накнаду трошкова за долазак и одлазак са посла имају сви запослени, осим ако би по разумној оцени такав захтев био очигледно неоснован.

Претходно обраћање послодавцу за остваривање права на накнаду трошкова за долазак и одлазак са посла није услов за покретање судског поступка.

Образложење

Основни суд у Вршцу својим захтевом П1 54/15 од 30.11.2015. године тражио је од Врховног касационог суда да реши спорно правно питање које гласи:

"Да ли тужилац, запослен у Д. з. Б.Ц. има право на трошкове одласка и доласка са рада - градски превоз за 2012. годину у ситуацији када у седишту послодавца не постоји организовани градски превоз већ само међуградски - приградски, када општим актима или уговором о раду нису прописани ближи критеријуми ко и под којим условима има право на градски превоз, када запослени станује у близини места рада (десет минута хода и слично) уколико је то и како је предвиђено као право запосленог анексом уговора о раду из 2011. године, а имајући у виду да се свим запосленим од 01.01.2013. године исплаћује накнада за градски превоз а да томе није претходила измена општих аката или уговора о раду"?

У захтеву је наведено да је истом суду поднето 53 тужбе запослених против истог туженог – Д. з. "Б.Ц." ради исплате трошкова превоза за 2012. годину у висини цене превозне карте на релацији Ј. – Б.Ц. а према броју радних дана. Тужени оспорава такав захтев због тога што Републички фонд здравственог осигурања туженом за 2012. годину није одобрио средства за ту намену, нити је тужени имао разрађене критеријуме за накнаду ових трошкова. До 20.12.2011. године између запослених и туженог су постојали уговори о раду по којима су запослени имали право на увећану плату, накнаду плате, накнаду трошкова и других примања у складу са законом и општим актом. Међутим, тог дана су запослени са туженим потписали анекс уговора о раду којим је у члану 6. предвиђено да запослени има право на трошкове за долазак и одлазак са рада у висини цене превозне карте на релацији Б.Ц. – Ј. и обрнуто, а на име градског превоза. Посебним колективним уговором за здравствене установе чији је оснивач Република ("Службени гласник РС" 36/2010... 37/2014) у члану 104. став 1. тачка 1. предвиђено је да запослени има право на накнаду трошкова за долазак и одлазак са рада у висини цене превозне карте у јавном саобраћају у складу са Колективним уговором код послодавца. Колективним уговором код послодавца који је закључен 20.12.2012. године у члану 104. став 1. тачка 1. предвиђа се да запослени има право на накнаду трошкова за долазак и одлазак са рада у висини цене превозне карте у јавном саобраћају у складу са Колективним уговором код

послодавца. Тужилац живи у Б.Ц., до посла му треба 20 минута пешице (неким тужиоцима и мање) на посао долази колима. Тужена је пропустила да код надлежног Фонда благовремено тражи средства за трошкове превоза за 2012. годину. Тужиоци нису туженом подносили посебни захтев за накнаду трошкова превоза, нити су пружили доказ да су те трошкове имали. У захтеву је на крају изнето и мишљење суда по коме с обзиром да постоје закључени анекси уговора о раду из 2011. године тужиоци имају право на трошкове превоза за 2012. годину без обзира што за то нису поднели посебан захтев, нити доказе да су те трошкове имали.

Одредбом члана 180. ЗПП је предвиђено да ако у поступку пред првостепеним судом у већем броју предмета постоји потреба да се заузме став о спорном правном питању које је од значаја за одлучивање о предмету поступка пред првостепеним судом, првостепени суд ће по службеној дужности или на предлог странке захтевом да покрене поступак пред Врховним касационим судом ради решавања спорног правног питања. ЗПП прописује и садржину таквог захтева, обавезу Врховном касационом суду да спорно правно питање реши у року од 60 дана од пријема захтева као и да Врховни касациони суд у поступку може да захтев одбаци као непотпун или недозвољен или да о поднетом захтеву одлучи тако што ће исти одбити или заузети став поводом спорног правног питања, односно решити спорно правно питање.

Поднети захтев није непотпун нити недозвољен (члан 181. став 1. и члан 182. став 2. ЗПП). Међутим, њиме се тражи разрешење конкретног спора а није му циљ да се попуни правна празнина, да се суд изјасни о примени прописа у случају њихове непрецизности, контрадикторности или различите примене у пракси што би био циљ решавања спорног правног питања. Отуда нема основа да Врховни касациони суд заузима правни став у односу на конкретно постављено питање.

Међутим, у свом захтеву Основни суд у Вршцу указује на нека друга питања која по свом значају заслужују да се Врховни касациони суд о њима изјасни, тим више што се она често као спорна појављује у пракси а то су:

Да ли запослени има право на накнаду трошкова за долазак и одлазак са посла ако послодавац у свом општем акту није утврдио услове и критеријуме за остваривање тог права и да ли се запослени за остваривање овог права може непосредно обратити суду или је дужан да се пре покретања судског поступка захтевом обрати послодавцу?

Закон о раду ("Службени гласник РС" 24/05... 75/14) – питање се односи на запослене на које се примењује тај закон, у члану 118. тачка 1. је предвидео да запослени има право на накнаду трошкова у складу са општим актом и уговором о раду за долазак и одлазак са рада у висини цене превозне карте у јавном саобраћају, ако послодавац није обезбедио сопствени превоз. Ради се о праву које је установио закон што значи а по одредби члана 8. став 1. тог закона, да се општим актом код послодавца или уговором о раду то право не може одузети нити умањити. Осим тога, сам закон је дао и услове и критеријуме за остваривање права па и ако послодавац то својим актом ближе не уреди закон се може непосредно применити јер је цена превозне карте у јавном саобраћају од места становања до места рада запосленог чињенично питање. Отуда и одговор на прво спорно питање је да, без обзира да ли је послодавац својим општим актом регулисао право запосленом на трошкове превоза, он на њих има право. Наравно да се мора спречити злоупотреба овог права која може да настане ако накнаду трошкова тражи запослени који те трошкове и нема (станује у близини места рада и на посао долази пешице, користи службени аутомобил и слично).

Закон о раду у Глави XVII садржи одредбе о остваривању и заштити права запослених. О правима, обавезама и одговорностима из радног односа одлучује надлежни орган код послодавца, односно предузетник писменим решењем које се доставља запосленом а запослени против тог решења може да покрене спор пред надлежним судом у року од 60 дана. Међутим, запослени судски поступак може да покрене и од сазнања за повреду права, дакле у ситуацији када о неком његовом праву, обавези или одговорности није донето решење против кога би он водио судски спор ради његовог побијања. Очито је да на овај начин сам Закон о раду дозвољава покретање судског поступка у неким ситуацијама без претходно обраћања послодавцу (има посебних закона, као што су Закон о полицији, Закон о војсци и други који другачије регулишу поступак за остваривање права запослених, али то није предмет овог спорног питања). ЗПП ("Службени гласник РС" 72/11 и 55/14), који се као процесни примењује у судском поступку при одлучивању о правима и обавезама запослених претходни услов за подношење тужбе предвиђа само у члану 193, а он се не односи на ово питање. С обзиром да се ради о праву које закон непосредно признаје али и утврђује кригтеријуме за његово остваривање, то претходно обраћање послодавцу није услов за судску заштиту. Има случајева када запослени послодавцу треба да достави неке податке који су битни за остваривање права као што су релација на коју путује до посла, цена превозне карте и слично, али се то не може сматрати условом без чијег испуњења би дошло до одбачаја тужбе као преурањене.

(Правни став усвојен на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда 05.04.2016. године)